

€ 5,95

MEI 2020

WEER OPEN!!!

TENTOONSTELLINGEN VERLENGD

DORDRECHTS MUSEUM HUIS VAN GIJN HET HOF VAN NEDERLAND REGIONAAL ARCHIEF DORDRECHT

MIDDELEEUWSE SCHOENMODE

op de catwalk

DEBORAH
PAALMAN

Vanaf 2 juni is iedereen van harte welkom in *Leven van Leer*. Deze tentoonstelling, ter gelegenheid van '800 jaar stad', laat bezoekers onder meer de grote collectie 14de- en 15de-eeuws schoeisel van het Dordrechts Museum zien: alledaagse schoenen voor kinderen en volwassenen, hoge laarsjes met rolknopjes en enkelhoge schoenen die je in één handomdraai kon sluiten. Maar ook prachtig opengewerkte feestschoenen. Zowel voor hem als voor haar.

TE ZIEN

Leven van Leer
Dordrechts Museum
t/m 24 januari 2021

Soms waren schoenen met een ronde neus in de mode, dan weer waren lange puntneuzen hip. Niets nieuws onder de zon. Maar niet alles was hetzelfde als nu. Je kon in de Middeleeuwen niet shoppen in een schoenenwinkel, of de verkoper vragen je favoriete schoenen even in jouw maat te pakken om te passen. Schoeisel werd in die tijd op bestelling en op maat gemaakt.

BALLERINA'S VAN LONDEN TOT DORDRECHT

De voet werd opgemeten en de schoenmaker maakte de schoen naar de voet. Het was dus maatwerk, maar niet naar eigen ontwerp. Daardoor was de schoenmode in bijvoorbeeld Londen vrijwel hetzelfde als in Dordrecht. Ook in Gdansk (het vroegere Danzig) worden middeleeuwse schoenen opgegraven die precies lijken op de schoenen die we in Dordrecht vinden.

Van sommige modellen is meteen duidelijk dat ze tijdloos zijn, zoals de 'ballerina'. Dit 15de-eeuwse model zien we ook nu nog terug.

Veel modellen, zoals de lage instapschoen, waren lang in de mode en worden in heel Noordwest-Europa gevonden. Het vroegste model van dit type heeft een spitse neus en het leer maakt ter hoogte van de enkel een duidelijke 'dip'. In de 16de eeuw werd het model iets ronder en kreeg de schoen een dubbele zool. Tussen 1968 en 1985 zijn in Dordrecht 350 schoenen van dit type opgegraven. Tachtig procent daarvan is gemaakt van rundleer, twintig procent van geitenleer.

Het vak schoenmaker was in de Middeleeuwen een apart ambacht, met een eigen gilde. Niet te vergelijken met schoenmakers van nu, die alleen repareren. In de Middeleeuwen deden schoenlappers dat. Reparaties waren regelmatig nodig, want de schoenen met een enkele - leren - zool sleten snel.

DIE HEB IK NOG NIET!

Schoenen werden vaak echt opgedragen. Nieuwe schoenen kopen omdat je ze mooi vond zat er meestal niet in. Was je ergens in dienst, dan was 'bedrijfskleding' soms *part of the deal*. Een goede werkgever bestelde voor zijn mensen ten minste twee keer per jaar nieuwe schoenen. Voor iedereen hetzelfde model, zowel voor mannen als vrouwen. Was je zuinig geweest op je schoenen, dan kon je het oude paar nog verkopen. Want zeker in de Middeleeuwen was er markt voor tweedehands schoenen.

Voor schoeisel van de gewone man werden vaak allerlei kleine stukjes leer gebruikt die de schoenmaker had bewaard. Natuurlijk kon hij het bovenblad uit één stuk leer snijden. Maar als hij nog een reepje had liggen dat er tussen paste, werd dat gebruikt. Of er werd van een grote schoen een kleinere gemaakt. *No waste* van het eerste uur. Dat zien we bij veel schoenen uit onze collectie terug.

MET DE MODE MEE

Om (betaalbaar) met de mode mee te kunnen doen, werden aanpassingen soms gedaan door amateurs. Zoals bij een lage schoen uit de collectie. Maar de schoen is zó opengewerkt dat er amper nog leer overbleef. Als gevolg daarvan verdween alle stabiliteit en werd de schoen ondraagbaar.

Sommige aanpassingen deed de drager zelf, bijvoorbeeld voor meer draagcomfort bij een eksteroo of een te brede voet.

HARTJES EN LELIES

Soms zijn schoenen versierd met prachtige uitgestanste patronen. Zoals de tientallen *party shoes*, waarvan er nergens zoveel zijn gevonden als in Dordrecht en die - via social media - nu wereldwijd in de spotlight staan. Gekleurde kousen ('hosen') eronder maakten de look compleet. En voor wie denkt dat zulke schoenen alleen door vrouwen werden gedragen: niets is minder waar, want de schoen met de hartjes was van een man!

Deze en vele andere schoenen voor mannen, vrouwen en kinderen schitteren tot en met 24 januari 2021 op de catwalk in het Dordrechts Museum. <